

**PERCEPȚIA BĂTRĂNEȚII
ȘI IMAGINEA PERSOANELOR VÂRSTNICE
PERCEPTION OF AGING
AND IMAGE OF ELDER PEOPLE**

Olga GAGAUZ,
doctor habilitat în sociologie,

Mariana BUCIUCEANU-VRABIE,
doctor în sociologie,
Institutul Național de Cercetări Economice al AȘM

Summary

Increasing knowledge about the main problems faced by the elderly, general perceptions towards this sector of the population, measuring compliance with the rights of the elderly in various fields, frequency discrimination and mistreatment of the elderly is of great importance in order to shape future policies addressed this area, particularly in the context of population aging. Based on results of national survey "Discrimination, abuse and violence against older people", in the article, stereotypes and perceptions about aging and elder people are shown.

Key-words: *aging, ageism, elderly, attitudes, perceptions, social distance*

Implicațiile economice și sociale ale procesului de îmbătrânire a populației poate avea un impact și asupra faptului cum sunt percepute anumite generații sau grupuri de vârstă de către majoritatea populației. Deseori, persoanele în vârstă din familie sau din vecinătate sunt membri respectați și integrați în comunitate, constituind repere importante de cunoștințe și experiențe acumulate pe parcursul vieții, oferind asistență și suport familiilor proprii ș.a. În unele cazuri însă persoanele în vârstă sunt neglijate și se confruntă cu stereotipuri negative. Segregarea vârstnicilor în societate, subevaluarea contribuției pe care au făcut-o în/și pentru comunitate, imaginea negativă creată și transmisă de către mass-media cu referire la această categorie a populației contribuie la creșterea distanței sociale față de vârstnici, amplifică decalajul dintre generații și creează o lipsă generală de empatie față de persoanele din diferite grupe de vârstă.

Astfel, aprofundarea cunoștințelor cu privire la problemele principale cu care se confruntă persoanele vârstnice, percepțiile generale față de această categorie a populației, măsurarea gradului de respectare a drepturilor vârstnicilor în diferite domenii, frecvența discriminării și maltratării vârstnicilor prezintă o importanță majoră în vederea conturării politicilor viitoare adresate acestui domeniu, în special în contextul procesului inevitabil de îmbătrânire a populației.

Specific țării noastre, potrivit rezultatelor studiului național*, percepțiile generațiilor mai tinere și adulte (populația în vârstă de 20-55 de ani) cu

*Studiul sociologic *Discriminarea, abuzul și violența asupra persoanelor vârstnice* realizat de Centrul de Cercetări Demografice al INCE al AȘM în colaborare cu HelpAge International, cu suportul Fundației ONU pentru Populație în Moldova (UNFPA). Cercetarea cantitativă cu aplicarea anchetei sociologice pe bază de chestionar a fost realizată pe două eșantioane reprezentative la nivel național (în perioada 03-23 iulie 2014) pentru persoanele în vârstă de 60 de ani și mai mult (N-1096 de respondenți) și pentru persoanele apte de muncă în vârstă cuprinsă între 20-55 de ani (N-500 de respondenți).

privire la bătrânețe, și persoanele vârstnice evidențiază vulnerabilitatea și riscul excluziunii sociale a vârstnicilor, precum și abuzul și violența asupra acestei categorii de populație. Desigur, în conștiința socială predomină percepțiile privind importanța prezenței generației înaintate prin afirmații de tipul: ”datorită experienței lor, vârstnicii sunt utili societății”, ”garantează păstrarea valorilor tradiționale în societate”, ”generațiile următoare ar putea profita de prezența, cunoștințele și experiența vârstnicilor”, ”sunt o importantă resursă pentru sprijin emoțional”, totuși se constată și prezența unor aprecieri negative și discriminatorii față de persoanele în vârstă (Tabelul 1).

Tabelul 1. Evaluarea aspectelor privind statutul social al vârstnicilor în societate („acord total” și „acord”, în %)

	Austria	Cehia	Estonia	Germania	Lituania	Polonia	România	Slovenia	Moldova*
Datorită experienței lor, vârstnicii sunt încă utili societății	90,7	81,3	65,4	89,5	75,8	92,2	84,8	84,9	73,6
Vârstnicii garantează păstrarea valorilor tradiționale în societate	84,3	71,4	69,0	75,2	80,7	89,3	88,3	84,0	76,6
Generațiile următoare ar putea profita de prezența, cunoștințele și experiența vârstnicilor	89,6	81,6	81,1	90,1	87,8	91,3	85,3	86,7	68,8
Societatea trebuie să țină cont de drepturile vârstnicilor	91,3	90,3	86,2	92,3	87,2	92,9	95,3	93,0	85,6
Societatea trebuie să țină cont de problemele vârstnicilor	92,9	89,8	91,6	92,8	91,4	93,7	94,9	93,4	83,4
Vârstnicii sunt un obstacol în calea schimbării	17,2	6,4	9,9	15,9	9,1	4,7	11,4	15,8	-
Vârstnicii sunt o povară pentru societate	9,2	6,8	14,1	10,5	6,6	4,4	7,1	10,0	9,2
Vârstnicii sunt o importantă resursă pentru sprijin emoțional	72,2	75,5	65,6	71,1	74,8	75,9	52,1	73,6	57,4

Sursa: Dorbritz J., Höhn C., Naderi N. *The Demographic Future of Europe – Facts, Figures, Policies. Results of the Population Policy Acceptance Study*. Federal Institute for Population Research at the Federal Statistical Office & Robert Bosch Foundation, 2005.
 * Datele pentru Moldova sunt preluate din studiul sociologic *Discriminarea, abuzul și violența asupra persoanelor vârstnice* și reprezintă ponderea răspunsurilor ”de acord” cu afirmațiile înaintate (N-500 respondenți în vârstă de 20-55 ani).

Astfel, printre populația tânără și grupurile de vârstă adultă (20-55 ani) circa o treime din respondenți consideră că ”vârșnicii sunt o povară pentru societate” (9,2% – de acord și 20,4% – parțial de acord), această opinie fiind în măsură egală răspândită printre populația din mediul urban și cel rural. Totodată, în rândurile bărbaților, proporția respondenților care împărtășesc această opinie este mai mare (12,4% – de acord și 23,7% – parțial de acord) decât în rândurile femeilor (7,6% – de acord și 18,7% – parțial de acord). De asemenea, se evidențiază opiniile răspândite cu privire la conservatismul persoanelor vârstnice, atitudinea negativă a acestora față de inovații și schimbări în viață (26% – de acord și 46,4% – parțial de acord). Totuși, situația actuală a persoanelor în vârstă, a problemelor cu care se confruntă, dar și a necesității de a întreprinde unele măsuri eficiente de ameliorare a nivelului lor de trai este percepută de către majoritate – afirmațiile referitoare la o mai mare atenție pe care societatea ar trebui să o acorde persoanelor vârstnice au generat cel mai mare grad de acord al populației (83,4% – de acord și 13,8% – parțial de acord).

O analiză comparativă cu studiile regionale din țările europene permite să delimităm că populația Republicii Moldova nu se deosebește semnificativ prin atitudinea avută față de persoanele vârstnice. Unele diferențe ce se schițează sunt vizavi de percepția rolului vârstnicilor ca resursă pentru sprijinul emoțional, proporția respondenților care sunt de acord cu această afirmație (57,4%) fiind mai redusă decât în Austria, Cehia, Polonia, Lituania, Slovenia, dar apropiată cu România (52,1%) (Tabelul 1).

Cu excepția aspectului de ordin economic, care generează o stigmatizare a vârstnicilor ca o *povară pentru societate* (9,2%), în linii generale se constată atitudini pozitive față de vârstnici, membrii societății conștientizând și exprimând îngrijorarea cu privire la realitatea în care trăiesc vârstnicii în Republica Moldova. Potrivit studiului, practic fiecare al doilea își manifestă neacordul cu afirmațiile precum că persoanele vârstnice ”sunt tratate corect și egal” (46%), ”sunt tratate cu demnitate și respect” (36,4%), sau că ”guvernul, cât și autoritățile locale tratează în mod serios necesitățile persoanelor vârstnice” (59,6%) (Fig.1).

În multitudinea problemelor ce confruntă generația în vârstă, cu incidența mai mare sunt enunțate: vulnerabilitatea în fața violenței și abuzului din partea altora, izolarea socială a vârstnicilor singuratici, discriminarea pe motiv de vârstă, accesul redus la facilitățile medicale sau tratament medical, precum și gradul scăzut de informare și cunoaștere a drepturilor proprii de către vârstnici (Fig.2).

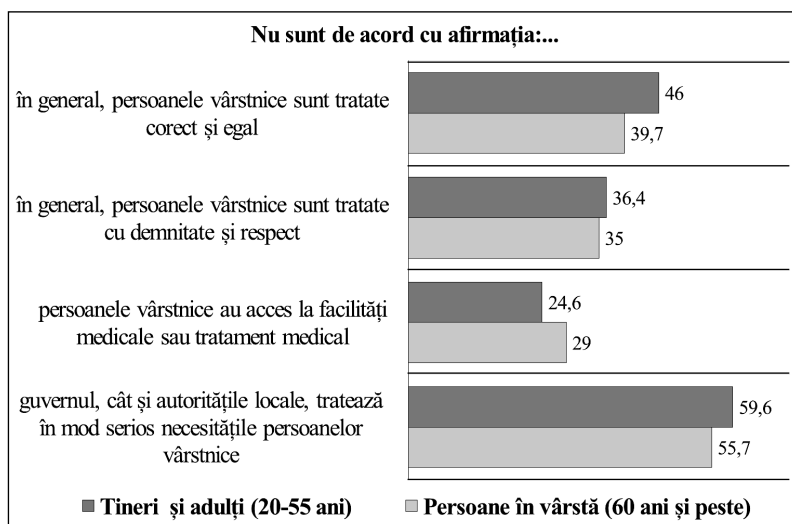

Fig. 1. Evaluarea unor aspecte referitoare la situația persoanelor vârstnice în societate, în %

Sursa: Studiul sociologic *Discriminarea, abuzul și violența asupra persoanelor vârstnice* (N-500 respondenți în vârstă de 20-55 ani; N-1096 respondenți în vârstă de 60 ani și peste) realizat de Centrul de Cercetări Demografice al INCE al AȘM în colaborare cu HelpAge International.

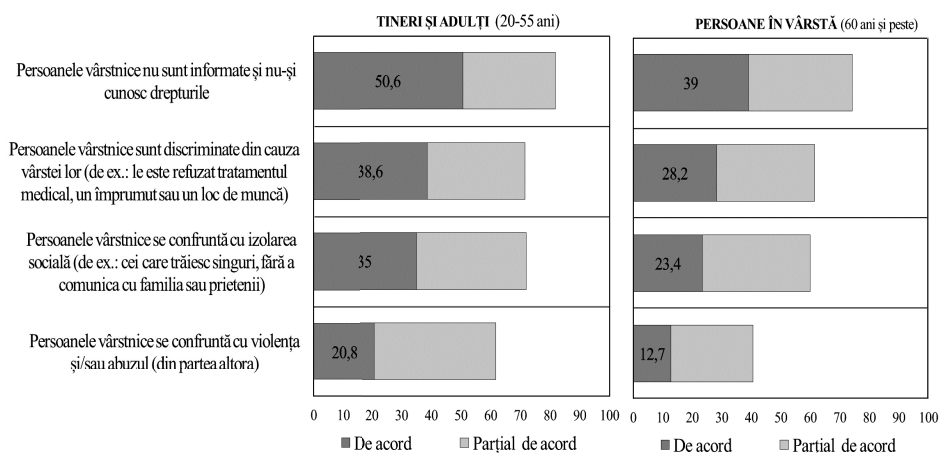

Fig. 2. Evaluarea unor aspecte referitoare la situația persoanelor vârstnice în societate, în %

Sursa: Studiul sociologic *Discriminarea, abuzul și violența asupra persoanelor vârstnice* (N-500 respondenți în vârstă de 20-55 ani; N-1096 respondenți în vârstă de 60 ani și peste) realizat de Centrul de Cercetări Demografice al INCE al AȘM în colaborare cu HelpAge International.

Nu excludem faptul că formarea percepției sociale vizavi de vârstnici se datorează în parte autopercepțiilor despre bătrânețe formate chiar de către vârstnici, dar și poziției defavorizate a acestora în societate. Deseori, după depășirea pragului de 60 de ani, are loc un ciclu de evenimente care într-un final conduce la o imagine de sine negativă și la un comportament neadaptat al vârstnicului. Denumit *sindromul crizei sociale* [1], acest ciclu de evenimente arată, de fapt, procesul prin care iau naștere stereotipurile legate de vârstnici.

Reflectând prin autoaprecierile și autopercepțiile vârstnicilor, se evidențiază că aceștia se poziționează în societate și resimt atitudinea față de ei, ca o categorie a societății, atât prin afirmații cu sens pozitiv, cât și cu sens negativ (*Fig.1 și Fig.2*). Doar fiecare al patrulea vârstnic respondent este în totalitate convins că, ”în general, persoanele vârstnice sunt tratate cu demnitate și respect”, pe când 35% – sunt la polul opus nefiind de acord cu aceasta. De asemenea, circa 40% din respondenți vârstnici nu sunt de acord cu afirmația că ”persoanele vârstnice sunt tratate corect și egal”. O bună parte a vârstnicilor (68,2%) sunt de acord total/parțial cu faptul că, în general, ”persoanele vârstnice au acces la facilități medicale sau tratament medical”, pe când afirmația că ”guvernul, cât și autoritățile locale tratează în mod serios necesitățile persoanelor vârstnice” este susținută doar de 40% din respondenți, restul vârstnicilor intervievați nefiind de acord cu aceasta.

În mare parte, vârstnicii au afirmat sigur faptul că viața de zi cu zi a populației în vârstă se confruntă cu aspecte negative, plasându-i astfel pe o poziție inferioară în societate. Evident, aceste aspecte intensifică de fapt inechitatea socială și discriminarea față de ei. Astfel, 6 din 10 vârstnici susțin (acord total/parțial) că persoanele vârstnice sunt ”discriminate din cauza vârstei lor”, sunt ”ignore/ respinse de cei din jur” și ”se confruntă cu izolare socială”, iar 4 din 10 confirmă existența violenței și abuzului asupra bătrânilor. Practic, 3/4 din respondenții vârstnici susțin faptul că ”persoanele vârstnice nu sunt informate și nu-și cunosc drepturile” (*Fig.2*). Se atestă că vârstnicii din mediu urban prezintă o atitudine cu mult mai critică decât cei din mediul rural, în special cu referire la atitudinea autorităților centrale și locale cu privire la rezolvarea unor probleme ale persoanelor vârstnice, la tratarea corectă și egală, cu demnitate și respect.

Perceperea și evaluarea atitudinii celor din jur, a comunității sau a întregii societăți față de categoria pe care o reprezintă scoate în evidență frustrarea pe care o resimt odată cu trecerea pragului de vârstă de 60 de ani și/sau cu perioada post pensionare. În vizorul public, vârstnicii se autopercep drept o *greutate în plus pentru societate*, situația cărora se schimbă în defavoare și devine mai dificilă. Sentimentele de inutilitate și izolare socială sunt strâns legate de cele ale dezangajării și pensionării, fiind exacerbate în cazul persoanelor vârstnice lipsite de ocupație. Acestea sunt mult mai pronunțate în rândul femeilor și al persoanelor din mediul urban, precum și în rândul persoanelor cu studii superioare, și în general al per-

soanelor calificate. De asemenea, aceste stări se accentuează odată cu înaintarea în vârstă și în cazul persoanelor cu un grad de invaliditate, având o influență negativă asupra stării de sănătate a vârstnicilor, favorizând stări de depresie și anxietate.

Astfel, 2/3 din respondenții-orășeni consideră că persoanele vârstnice sunt "discriminate din cauza vârstei" (68,6%) și "a izolării sociale" (64,8%), pe când sătenii susțin aceasta în proporție de 56,3% și respectiv 56,6%. Evaluări similare sunt înregistrate în ceea ce privește abuzul și violența asupra vârstnicilor, diferența în răspunsuri fiind statistic ne semnificativă.

O caracteristică importantă a percepțiilor generale cu privire la *bătrânețe* și *persoanele vârstnice* prezintă determinarea limitelor de vârstă de la care se începe bătrânețea, ceea ce în mare măsură reflectă atât atitudinea și percepția ciclului de viață al individului, cât și aprecierea rezervelor funcționale și mentale ale indivizilor de vârstă diferită, care, la rândul său, prezintă o reflectare a condițiilor economice și sociale, inclusiv a condițiilor de muncă și de odihnă, a nivelului de educație a populației, a condițiilor sanitare, a protecției sociale și a asigurărilor sociale, a mediului înconjurător, a gradului de satisfacere a necesităților materiale și spirituale etc. În plus la acestea, în societatea contemporană o importanță deosebită au căpătat o serie de factori subiectivi, cum ar fi comportamentul autoprotector, deprinderile nocive, bolile cronice.

Conștientizarea vârstei fiziologice este determinată de aprecierea stării de sănătate a persoanelor de vârsta respectivă, precum și a modificărilor fiziologice observate, ceea ce prezintă într-un fel o măsură a gradului de îmbătrânire sau „deteriorării funcționale” ca rezultat al vârstei calendaristice, caracteristicilor individuale și a stilului de viață. La nivelul percepției individuale, îmbătrânirea poate fi definită ca timpul când persoana se etichetează ca fiind bătrână, o stare exprimată/conștientizată fie prea devreme, fie prea târziu.

Îmbătrânirea socială este o sinteză a tuturor reprezentărilor cu privire la vârstă și reflectă poziția acestei categorii de populație în societate, totalitatea drepturilor și obligațiilor față de persoanele vârstnice, natura relațiilor cu ceilalți, inclusiv cu cei mai apropiați. De regulă, percepția socială a bătrâneții este determinată și de gradul de îmbătrânire demografică a populației. Cu cât mai înalt este nivelul de îmbătrânire a populației, cu atât mai mult vârsta asociată cu bătrânețea se deplasează spre vârstele mai mari.

Conform rezultatelor cercetării, fiecare al treilea respondent în vârstă de 20-55 ani asociază bătrânețea cu vârsta de 60 de ani, cu o diferență minimă în răspunsuri după mediul de reședință. O legătură semnificativă se observă în asocierea bătrâneții cu vârsta de pensionare, în special în mediul rural. În percepția populației rurale, pragul de vârstă asociat debutului bătrâneții este deplasat spre vârste mai tinere, 27% consideră că bătrânețea începe la vârsta de 50 de ani, iar 23% - la vârsta de pensionare (57/62 ani), pe când în mediul

urban doar 15% optează pentru aceste vârste. Totodată, populația urbană asociază începutul bătrâneții cu vârste destul de înaintate: circa 17% cu vârsta de 70 de ani și 7% cu vârsta de 80 de ani, în mediul rural această proporție fiind mai mică: 12% și respectiv 3%. Astfel, reprezentările tinerilor și adulților cu privire la limitele cronologice ale bătrâneții, pe de o parte, poartă amprenta mediatizării problemei îmbătrânirii populației în societate, prezentarea acesteia în mass-media, unde creșterea numărului și proporției persoanelor în vârstă de 60 de ani și peste este tratată preponderent ca o problemă socială, o presiune economico-financiară, iar pe de altă parte, reflectă nivelul scăzut al condițiilor de trai, al speranței de viață în vârste adulte (de exemplu, la vârsta de 50 de ani), reducerea timpurie a capacităților funcționale ale persoanelor adulte în urma bolilor cronice, invalidității, ceea ce se accentuează în special în reprezentările respondenților din mediul rural.

O evaluare a viziunii respondenților privind evenimentele din viață care marchează faptul că persoana a ajuns la bătrânețe evidențiază importanța semnificativă atribuită componentei psihologice și autoaprecierii, circa 2/3 din intervieuați, indiferent de mediul de reședință și sex, susținând că *bătrânețea* începe "atunci când persoana singură se simte bătrână". Următorul indicator important asociat acestei etape a ciclului de viață, în special de către respondenții din mediul rural, este "după vârsta de pensionare". De asemenea, într-o proporție mai mare, cei din sate (11,2%), dar și femeile (9,7%), menționează "aparitia nepoților" ca un indicator al bătrâneții.

Percepțiile populației se dispersează în caracterizarea etapei de debut a bătrâneții, unde neputința este o trăsătură rar enunțată, și schițarea portretului vârstnicului și a imaginii bătrâneții, unde dimpotrivă, aceasta (neputința 63,8%) este plasată în topul asocierilor ce reflectă o prevalență a stereotipurilor negative față de etapa respectivă a vieții, alături de alte trăsături, și anume: singurătate (55,6%), dependență (25,6%), povară (22,4) și discriminare (17,2%). Asocierea *bătrâneții* cu experiența acumulată (30,8%) și bunăstarea (7,8%) înregistrează o pondere mai puțin însemnată printre respondenți (Fig.3).

Reflecțiile asupra sentimentelor provocate de gândul la bătrânețe ca stare la care vor ajunge evocă teamă, îngrijorare, alertă și neliniște. De altfel, circa 40% din respondenții tineri și adulți (20-55 ani) au subliniat încă o dată gradul înalt de vulnerabilitate a persoanelor în vârstă (de 60 de ani și peste). Cu toate acestea, o bună parte din respondenți (41,2%) manifestă atitudine pozitivă față de etapa respectivă a vieții, fiind clasată ca "plină de experiență din care poți învăța pe alții" (Fig.4). Justificată ca o etapă din viață, la care ajungi inevitabil, fiecare al treilea respondent prezintă o atitudine neutră față de bătrânețe. Percepută ca o etapă în care diverse probleme devastează viața și traiul persoanei, 1/5 din respondenți exprimă o atitudine negativă, cei de la oraș (circa 24%) fiind mai categorici în acest sens decât cei de la sat (17,4%).

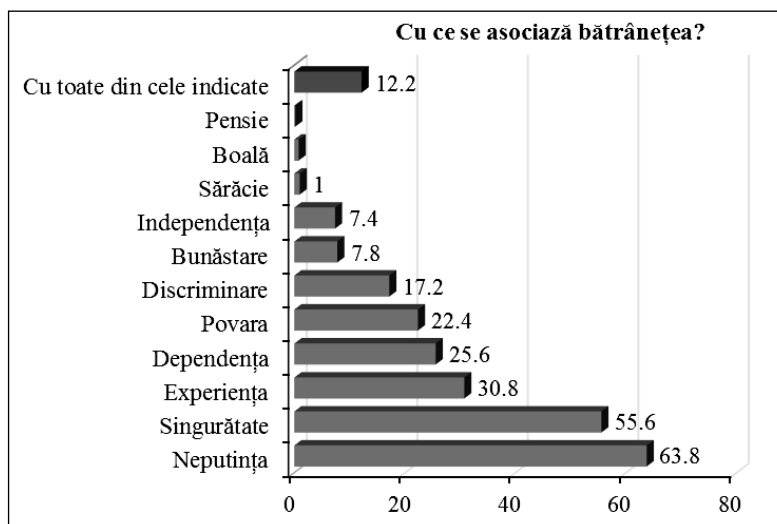

Fig. 3. Caracteristicile bătrâneții în opinia tinerilor și adulților (20-55 ani), în%

Sursa: Studiul sociologic *Discriminarea, abuzul și violența asupra persoanelor vârstnice* (N-500 respondenți în vârstă de 20-55 ani).

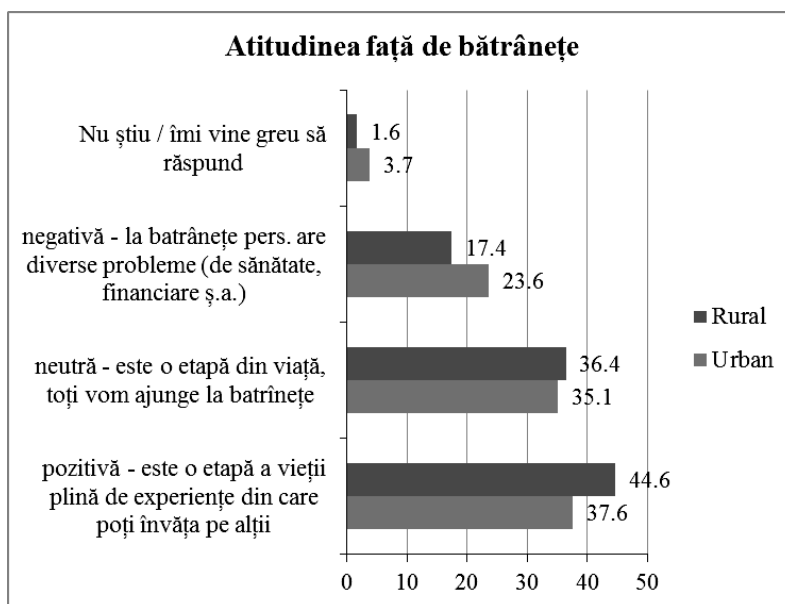

Fig. 4. Atitudinea tinerilor și adulților (20-55 ani) față de bătrânețe, în %

Sursa: Studiul sociologic *Discriminarea, abuzul și violența asupra persoanelor vârstnice* (N-500 respondenți în vârstă de 20-55 ani).

În literatura de specialitate, prejudecățile și discriminarea sistemică împotriva vârstnicilor doar pentru că sunt bătrâni este definită ca *ageism*, termen introdus în circuitul științific de către R.Battler în 1968 [2; 3]. Una dintre consecințele înrădăcinării adânci a stereotipurilor negative ale *ageismului* este creșterea distanței sociale dintre persoanele în vârstă și indivizii tineri și grupele mijlocii de vârstă. Noțiunea ”distanța socială”, introdusă de G.Simmel [4], este utilizată pe scară largă în cercetările sociologice din diferite domenii. În studiul realizat, distanța de grup dintre diferite categorii sociodemografice a fost cercetată utilizând metoda lui E.Bogardus [5], propusă pentru studierea stereotipurilor etnice, fiind adaptată la obiectivele cercetării.

Studiul arată că în raport cu persoanele în vârstă (60 de ani și peste) cea mai mică distanță socială se înregistrează în sfera relațiilor familiale (rudă apropiată) și a celor informale (prietenul, vecinul). În sfera social-profesională se observă o distanțare relativă dintre vârstnici și persoanele tinere și adulte, în pofida faptului că acestea sunt acceptate în diferite roluri social-profesionale, atât în profesii cu statut înalt, cum ar fi medicul, cât și în cele cu statut mai scăzut – vânzător, deridicătoare sau portar. Cel mai puțin, persoanele în vârstă sunt acceptate în roluri sociale, precum conducător auto în transportul public, evident că din motive de securitate, respondenții menționând vederea scăzută și reacția necorespunzătoare posibilă în situații dificile.

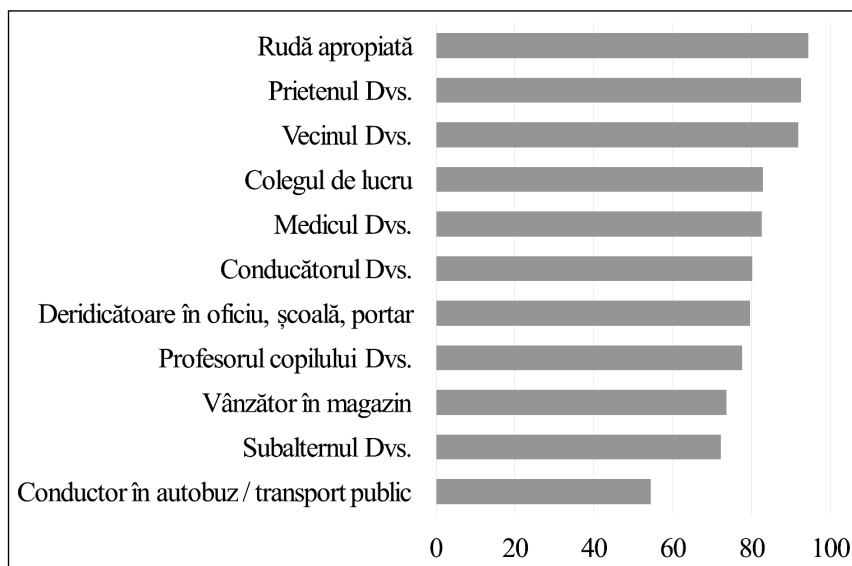

Fig. 5. Frecvența atitudinilor pozitive cu privire la unele roluri sociale îndeplinite de o persoană vârstnică, în %

Sursa: Studiul sociologic *Discriminarea, abuzul și violența asupra persoanelor vârstnice* (N-500 respondenți în vârstă de 20-55 ani).

Astăzi, deși se atestă practici pozitive în care membrii comunității, de regulă din mediul apropiat (vecinătate), se implică parțial sau integral în rezolvarea unor probleme ale vârstnicilor, totuși reticența comportamentală față de bătrâni devine mai evidentă, în special din partea celor tineri.

Diminuarea distanței sociale vizavi de vârstnicii din comunitate este un rezultat comun al implicării actorilor sociali, cum ar fi biserica, reprezentanții serviciilor sociale, ai administrației locale și ai mediului relațional din vecinătatea vârstnicilor. Un rol aparte în acest caz trebuie atribuit valorilor, inclusiv spirituale, transmise despre stima și atitudinea față de generația în vârstă, dar și reprezentărilor create pe parcursul vieții, prezente încă la populația adultă din grupurile de vârstă mijlocie.

O sursă importantă cu privire la situația persoanelor vârstnice, aspirațiile și necesitățile lor prezintă valorile acestora, dat fiind faptul că, pe de o parte, acestea ghidează comportamentul persoanei, iar pe de altă parte, demonstrează capacitatea de a se adapta la mediul social în schimbare permanentă, fie contribuind sau împiedecându-i dezvoltarea. În acest sens, în evaluarea situației persoanelor vârstnice și a problemelor cu care se confruntă, analiza orientărilor valorice prezintă o informație complementară, ce caracterizează bunăstarea socială a acestei categorii de populație.

Pe lângă valorile generale, cum ar fi "pace în țară", respondenții atribuie importanță înaltă *familiei și copiilor* (Fig.6), care joacă un rol prioritar în viața vârstnicilor, asigurându-le confortul material și emoțional-psihologic. În condițiile actuale ale nivelului scăzut de trai este evident că pentru majoritatea respondenților o valoare importantă devine "bătrânețea liniștită și asigurată", astfel necesitățile de bază și capacitatea de supraviețuire se plasează pe poziții dominante. "Sănătatea bună" intră și ea în topul celor mai importante valori, ca sursă principală care determină posibilitățile funcționale și activitatea socială a vârstnicilor. Cu toate acestea, în ierarhia valorică, semnificația itemilor statutari, cum ar fi "stima celor din jur", "recunoștința socială", "independența de alte persoane", subliniază conștientizarea necesității de a fi apreciat de cei din jur și de a fi util societății, un obiectiv provocator în societatea contemporană, când oamenii în vârstă sunt marginalizați sau considerați ca o povară pentru familie și comunitate. Remarcabil este faptul că "viața activă" și "activitatea de muncă" ocupă pozițiile inferioare în structura valorilor persoanelor vârstnice, o scădere a importanței acestora înregistrând-se odată cu avansarea în vârstă, fapt ce poate fi explicat prin starea de sănătate și posibilitățile scăzute de mobilitate.

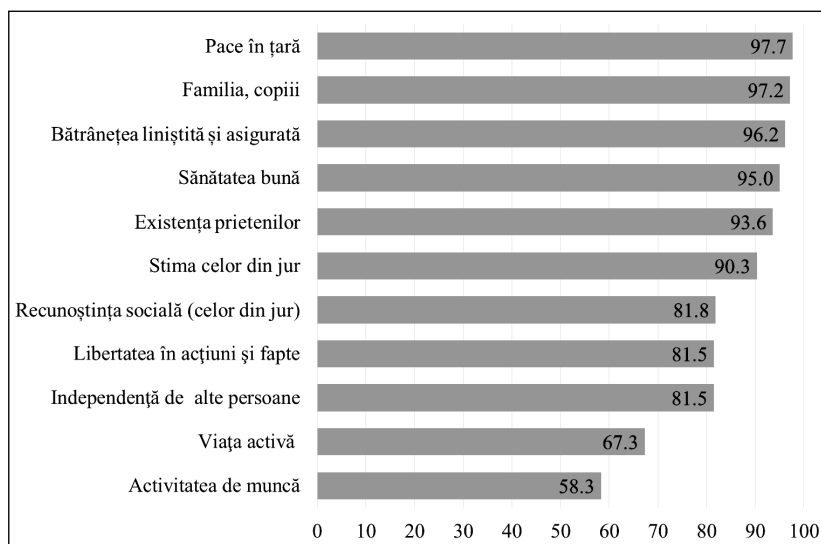

Fig. 6. Autoaprecierea valorilor de către persoanele vârstnice, în %

Sursa: Studiul sociologic *Discriminarea, abuzul și violența asupra persoanelor vârstnice* (N-1096 respondenți în vârstă de 60 ani și peste).

Din perspectiva respectării drepturilor vârstnicilor în diferite domenii (traie decent, sănătate, protecție socială, viață activă, securitate) se atestă posibilitățile reduse de satisfacere a necesităților vitale, precum: imposibilitatea prelungirii vieții active ca urmare a sănătății precare și a deficitului locurilor de muncă, dar și a cazurilor de discriminare pe piața muncii; accesul la serviciile de sănătate limitat în rezultatul infrastructurii slabe în special în mediul rural, dar și mobilității reduse a vârstnicilor ca urmare a diferitor afecțiuni, a cazurilor de neglijență/reticență a personalului medico-sanitar, a inaccesibilității financiare a medicamentelor necesare.

Evaluând situația persoanelor vârstnice în societate, atât prin prisma percepțiilor sociale ale tinerilor și adulților (20-55 ani), cât și prin autopercepții din vizorul vârstnicilor, observăm un grad înalt de similitudine a răspunsurilor, ceea ce servește drept un argument cu privire la conștientizarea problemelor acestei categorii de populație în societate și necesitatea întreprinderii unor măsuri concrete pentru ameliorarea situației. Se constată, *ageismul* și stigmatizarea vârstnicilor sunt generate de convingerile generale ale populației despre caracteristicile asociate cu bătrânețea și persoanele bătrâne, precum și percepția poziției (statutului) pe care o are această categorie de populație în societate, deseori raportată și măsurată prin componenta economică a capitalului uman și prin productivitate economică. Este important de a consolida imaginea pozi-

tivă a bătrâneții și a persoanelor vârstnice și a reduce decalajul dintre generații, inclusiv prin dialog social permanent bazat pe programe comunitare (în școli de-a lungul vieții educative, prin campanii publice, în colaborare cu societatea civilă și mass-media ș.a.) cu viziune echilibrată asupra diferitelor categorii de vârstă ale populației și conștientizare mai profundă a diferențelor de experiență avute de-a lungul vieții.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Bengtson Vern L., Gans Daphna. Handbook of theories of aging. New-York, 2009.
2. Macnicol John. Age discrimination. An historical and Contemporary Analysis. New-York, 2005.
3. Краснова О.В., Лидерс А.Г. Психология старости и старения. Москва: Academica, 2003, p. 243.
4. Buzărnescu Șt. Istoria doctrinelor sociologice. București, 1995.
5. Gîrlan A. Metodologia cercetării etnopsihologice. Iași, 2011.